

دانش و پژوهش
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

(علوم انسانی)

شماره دوم - زمستان ۱۳۷۸

صص ۹۷-۱۱۲

بررسی مسائل و مشکلات گزینش،

تربیت و استخدام دبیر دوره متوسطه

احمد علی فروغی ابری* - حمیده معین پور**

چکیده

یکی از عوامل پیشرفت هر جامعه، آموزش و پرورش است. با نگاهی گذرا به تاریخ کشورهای پیشرفته صنعتی در می‌یابیم که این‌گونه کشورها با آینده‌نگری دقیق و سرمایه‌گذاری مادی و معنوی فراوان در آموزش و پرورش به اهداف عالی نایل شده‌اند.

از آنجا که نظام آموزش متوسطه در کشور ما دستخوش تغییر و تحولاتی گردیده است، در زمینه تأمین نیروی انسانی مناسب به‌خصوص تأمین دبیرانی لایق و شایسته نیز لازم است، برنامه‌ریزی‌های دقیقی صورت گیرد. برای دستیابی به این امر، نیاز به بررسی دقیق مسائل مربوط احساس می‌شود.

در این بررسی سعی شده است عوامل مهمی که در ارتباط مستقیم با مراحل

* - استادیار علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

** - کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

گزینش، تربیت و استخدام دبیر دوره متوسطه می‌باشد مطالعه شود. مقدمه برنامه‌ریزی صحیح یا تجدید نظر در برنامه‌های موجود و بهبود کیفیت آنها، پی بردن به مشکلات و ارائه راه‌حل‌های سودمند می‌باشد. در این زمینه پژوهشی در خصوص بررسی مسائل و مشکلات گزینش، تربیت و استخدام دبیر دوره متوسطه از دیدگاه مسؤولان و دبیران شهر اصفهان صورت گرفته است که در اینجا شمه‌ای از آن به اختصار ارائه می‌گردد.

پژوهش مورد نظر از نوع زمینه‌یابی (پیمایشی) است. جامعه آماری تحقیق تمام مسؤولان و دست‌اندرکاران آموزش متوسطه و همچنین کلیه دبیران علوم انسانی و علوم پایه دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان می‌باشند که تعداد مسؤولان ۳۰ نفر و تعداد دبیران ۲۴۶۶ نفر بوده‌اند. در این پژوهش از جامعه دبیران نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی متناسب با حجم انجام گرفته و جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه‌هایی بوده که بین آنها توزیع شده، روش آماری در این تحقیق در دو سطح توصیفی و استنباطی صورت گرفته است.

نتایج به دست آمده از این تحقیق اجمالاً به شرح ذیل می‌باشد:

- ۱- در زمینه گزینش علمی دانشجویان دبیری، مسؤولان تأکید بیشتری بر شایستگی علمی داوطلبان داشته‌اند و اعتقاد دارند که گزینش علمی باید به صورت کتبی و مصاحبه، هر دو انجام پذیرد.
- ۲- در زمینه گزینش اخلاقی دانشجویان دبیری، بیشتر دبیران اعتقاد دارند که در گزینش اخلاقی، ملاک باید زمان حال و وضعیت فعلی متقاضیان باشد.
- ۳- در زمینه آموزش دروس تربیتی دوره تربیت دبیر، بین نظرات مسؤولان و دبیران نسبتاً توافق وجود دارد.

مقدمه

در این برهه از زمان، مسأله «تربیت معلم» که دغدغه ذهنی مسؤولان اکثر کشورها شده است، باید مهم شمرده شود. در تمام جهان نیاز به تعلیم و تربیت و رشد روزافزون جمعیت دانش‌آموزی موجب شده است که پیوسته بر تعداد معلمان افزوده گردد. تحولات علم و رشد فزاینده علوم در جهان ایجاب می‌کند که این معلمان هم از نظر معلومات و هم از نظر دانش حرفه‌ای و تعلیم و تربیتی کاملاً مجهز و آماده باشند. توجه خاص به موضوع «تربیت معلم» در کلیه کشورهای پیشرفته و در حال

توسعه بی دلیل نیست، بلکه بر منطقی قوی بنیاد نهاده شده، و از این اعتقاد سرچشمه می‌گیرد که هیچ تغییر مطلوبی در نهاد آموزش و پرورش صورت نخواهد گرفت مگر آنکه معلمان شایسته و مستعد برای آن تربیت شوند.

در برنامه آموزش عمومی و طی مراحل آن، دوره متوسطه به عنوان قله و رأس آموزش، گروه کثیری از دانش‌آموختگان را به بازار کار یا آموزش عالی تحویل می‌دهد و در این دوره است که نقایص آموزشهای قبلی نیز باید جبران گردد.

دوره متوسطه یکی از حساسترین و مهمترین مراحل تحصیلات رسمی است. اهمیت این دوره را در برخورد آن با بحرانهای سن بلوغ، لزوم شکل‌گیری خط تخصصی تحصیلات هر فرد و در مسؤولیتی باید دید که در ارتباط با تأمین نیازمندیهای جامعه به نیروی انسانی متوجه این مرحله از تحصیلات رسمی است.

با توجه به تغییرات اخیر نظام متوسطه، لازم است مسائل مربوط به تربیت دبیر نیز شناسایی شود و برای برنامه‌ریزی‌های مناسب اقدامات شایسته به عمل آید، زیرا عدم توجه به معلمان و دبیران به عنوان مؤثرترین مجریان برنامه‌های آموزشی، زبانهای فراوانی را متوجه نظام آموزشی ما خواهد ساخت.

در صورتی که تربیت دبیر به نحو احسن صورت گیرد، آمادگی کامل فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه برای شرکت در فعالیتهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... تضمین می‌شود و هرگونه خلل و نقصان در این امر، خسارت جبران نشدنی را به جامعه وارد خواهد ساخت. بنابراین برنامه‌ریزان در ابعاد مختلف آموزش و پرورش باید در راستای پرورش افرادی خلاق، توانمند و آگاه به مسائل مختلف گام بردارند و این امر با توجه بیشتر به گزینش تربیت و استخدام دبیر تحقق می‌یابد.

انتخاب شایسته‌ترین داوطلبان، اقدامی است که در اهمیت آن هرچه تأکید شود بجا است. پس از گزینش، لازم است دانشجویان با گذراندن واحدهای مشخص نظری و عملی، به صلاحیتهای لازم برای حرفه دبیری دست یابند. عدم برنامه‌ریزی صحیح، هماهنگ نبودن دروس اختصاصی و تربیتی، بهنگام نبودن محتوای دروس و مطابقت نداشتن آن با دانش روز، بی‌توجهی به اهداف اصلی دوره آموزشی تربیت دبیر و... مشکلات فراوانی به بار می‌آورد. توجه به این امر، وظیفه خطیر مدیریت نیروی انسانی در وزارت آموزش و پرورش را مشخص می‌سازد.

پیشینه تحقیق

در مرور تحقیقات پیشین، نگارندگان، تحقیقات زیادی که رابطه مستقیم با موضوع داشته باشد و دقیقاً با اهداف این تحقیق هماهنگ و سازگار باشد، نیافته‌اند. برخی از تحقیقات که تا حدودی مربوط به موضوع این پژوهش می‌باشند، ذکر می‌گردد.

مریم امینی (۱۳۵۹)، «چگونگی بهبود گزینش داوطلبان تربیت معلم» را موضوع تحقیق خود قرار داده و به این نتیجه رسیده است که روند گزینش دانشجوی تربیت معلم در ایران سنجیده و صحیح نبوده و معیارهایی برای گزینش دانشجو پیشنهاد داده است. در این تحقیق، مشکلات اجرایی ناشی از کمبود معلم، فضاهای نامطلوب آموزشی، عدم توان آموزشی معلمان و گریز افراد از انتخاب شغل معلمی را مشکلاتی فزاینده و عامل ایجاد مسائل دیگر ذکر نموده است.

فرهاد ابوحمزه (۱۳۶۷) به «مقایسه عملکرد فارغ‌التحصیلان تربیت معلم با معلمان حق‌التدریسی مدارس تهران» پرداخته و به این نتیجه رسیده است که معلمان دوره‌دیده مراکز تربیت معلم فعالیت بیشتری نسبت به مسائل آموزش و پرورش از خود نشان داده‌اند و از نظر تسلط بر محتوای درس، علاقه به شغل معلمی و توانایی اداره کلاس نیز نسبت به معلمان حق‌التدریسی وضعیت بهتری داشته‌اند.

آبرز^۱ (۱۹۷۵)، پژوهشی در مورد فارغ‌التحصیلان دانشگاه صنعتی تنسی^۲، دانشگاه تنسی و دانشگاه کوک ویل^۳ انجام داد. هدف وی از این پژوهش، تهیه و اجرای نمونه‌ای برای ارزشیابی از برنامه‌های تربیت معلم بود. نتایج نشان داد که فارغ‌التحصیلان، بسیاری از خصوصیات یک معلم خوب و کارآمد را دارا هستند.

کوپلی^۴ (۱۹۷۵) مطالعه‌ای را به منظور ارزشیابی تأثیر و کارایی فارغ‌التحصیلان دبیری در دانشگاه ایالتی جنوب غربی میسوری انجام داد. نتیجه این تحقیق نشان داد که تفاوت معنی‌داری در ارزشیابی مدیران از معلمان تازه‌کار، بر حسب گذراندن یا نگذراندن دروس تخصصی تربیت معلم وجود داشت.

آکسندر^۵ (۱۹۸۰) مطالعه‌ای بر روی ۳۵۰ نفر از فارغ‌التحصیلان فوق‌لیسانس رشته دبیری انجام داد. نتایج نشان‌دهنده رضایت فارغ‌التحصیلان از شغل خود بود و همچنین برنامه‌های تربیتی، دانشجویان را به خوبی در بیشتر مهارت‌ها آماده کرده بود.

1- Ayers

2- Tennessee Technological University

3- Cookeville University

4- Copley

5- Ochsner

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق حاضر، بررسی نظرات دبیران فارغ‌التحصیل رشته‌های دبیری و مسؤولان مربوط، در مورد مسائل و مشکلات تربیت دبیر در مراحل گزینش، تربیت و آماده‌سازی، استخدام و نگهداری دبیران بوده است. در محدوده این پژوهش مهمترین اهداف عبارت‌اند از:

- ۱- بررسی مسائل مربوط به «گزینش علمی و اخلاقی دانشجویان دبیری» و اینکه چگونه می‌توان مستعدترین افراد را در مرحله گزینش جذب نمود.
- ۲- بررسی مسائل «آموزش تخصصی دانشجویان دبیری» و میزان کاربرد این آموزشها در امر تدریس.
- ۳- بررسی مسائل در زمینه «آموزش دروس تربیتی در دوره‌های تربیت دبیر» و میزان کاربرد این آموزشها در امر تدریس.
- ۴- بررسی مسائل در رابطه با «استخدام فارغ‌التحصیلان رشته‌های غیر دبیری جهت احراز حرفه دبیری».
- ۵- بررسی مسائل «ارتباط نظام دانشگاهی با آموزش و پرورش در زمینه تربیت دبیر» و چگونگی این ارتباط در حال حاضر.
- ۶- بررسی مسائل مربوط به «افزایش امکانات دبیران و تأثیر آن بر جذب نیروهای مستعد».
- ۷- بررسی نگرش مسؤولان و دبیران نسبت به «حرفه دبیری و منزلت اجتماعی دبیر».
- ۸- بررسی دیدگاههای مسؤولان و دبیران بر اساس جنس و رشته تحصیلی نسبت به هر یک از موارد فوق.

در این پژوهش علاوه بر دستیابی به پاسخ مسائل مطرح شده، اندیشه‌ای نو برای حل و فصل رضایت‌بخش معضلات تربیت دبیر به دست خواهد آمد. نتایج این پژوهش، برای برنامه‌ریزی دقیق در موارد فوق می‌تواند مورد استفاده دولتمردان، سیاستگذاران و مسؤولان آموزش و پرورش قرار گیرد و گامی در جهت رفع نارساییهای موجود، تجدیدنظر در برنامه‌های فعلی و کمک به برنامه‌ریزان باشد. امید است این پژوهش، دریچه‌های جدیدی را برای توجه بنیادی به برنامه‌های تربیت دبیر و ایجاد تغییرات کیفی بگشاید و نقطه آغازی برای تحقیقات بعدی باشد.

سؤالات اساسی تحقیق

در این پژوهش، چون مبانی نظری و عملی کافی برای تدوین فرضیه وجود ندارد، ترجیحاً پرسشهای تحقیق به جای فرضیه به کار می‌رود. سؤالات اساسی تحقیق عبارت‌اند از:

۱- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «گزینش علمی دانشجویان تربیت دبیر» اختلاف وجود دارد؟

۲- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «گزینش اخلاقی دانشجویان تربیت دبیر» اختلاف وجود دارد؟

۳- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «آموزش تخصصی دوره تربیت دبیر» اختلاف وجود دارد؟

۴- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «آموزش دروس تربیتی دوره تربیت دبیر» اختلاف وجود دارد؟

۵- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «استخدام لیسانسیه‌های آزاد برای حرفه دبیری در رابطه با برنامه‌های تربیت دبیر» اختلاف وجود دارد؟

۶- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «افزایش امکانات رفاهی دبیران و تأثیر آن بر جذب نیروهای مستعد» اختلاف وجود دارد؟

۷- آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «نگرش نسبت به حرفه دبیری» اختلاف وجود دارد؟

(توضیح: نوع نگرش افراد بر جذب و گزینش دبیران شایسته، همچنین در ادامه اشتغال و نگهداری دبیران که تداومی برای استخدام آنان می‌باشد مؤثر است.)

۸- آیا بین نظر دبیران زن و مرد درباره هر یک از موارد ۱ تا ۸ اختلاف وجود دارد؟

۹- آیا بین نظر دبیران علوم پایه و علوم انسانی درباره هر یک از موارد ۱ تا ۸ اختلاف وجود دارد؟ (توضیح: دبیران رشته‌های تربیت بدنی و مشابه آن جزو گروه علوم انسانی تلقی گردیده‌اند، همچنین در زمان انجام این پژوهش نظام جدید آموزشی به صورت فراگیر و صد در صد به مرحله اجرا در نیامده بود.)

* در ضمن، سؤالات پرسشنامه به صورت مجزا بررسی شده و نظر دبیران و مسئولان درباره هر سؤال تجزیه و تحلیل می‌گردد.

* پیشنهادهای افراد نمونه نیز با سؤالات باز پاسخ ارزیابی شده تا احیاناً اگر نکاتی از نظر دور مانده است مطرح گردد و مورد بحث قرار گیرد.

روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق، روش زمینه‌یابی (پیمایشی) بوده است و جامعه آماری مورد بررسی شامل:

جامعه I: کلیه مسؤلان و دست‌اندرکاران آموزش متوسطه شاغل در اداره کل آموزش و پرورش و نواحی پنجگانه شهر اصفهان و همچنین تعدادی از نمایندگان مدیران شاغل در ادارات مذکور، که ۳۰ نفر بوده‌اند.

جامعه II: کلیه دبیران فارغ‌التحصیل رشته‌های دبیری شاغل در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۷۵-۷۴ که ۲۴۶۶ نفر بوده‌اند و به دو گروه علوم انسانی و علوم پایه تقسیم شده‌اند.

از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی متناسب با حجم، برای انتخاب نمونه از بین جامعه دبیران استفاده شده است، از میان مسؤلان به علت محدود بودن تعداد آنها نیازی به نمونه‌گیری نبوده است.

البته حجم نمونه و اندازه آن از روشهای آماری به دست آمد که با کمک یک تحقیق مقدماتی^۱ صورت پذیرفت، همچنین با توجه به نوع پژوهش، وسیله اندازه‌گیری مورد استفاده، پرسشنامه‌ای شامل ۵۰ سؤال بسته پاسخ و دو سؤال باز پاسخ بوده است. با در نظر گرفتن ماهیت موضوع تحقیق و چند بُعدی بودن آن، قبل از طرح پرسشها در زمینه‌های مختلف، مطالعاتی صورت گرفت و چند مصاحبه با افراد صاحب نظر ترتیب داده شد.

برای تعیین اعتبار پرسشنامه، روش دو نیمه کردن پرسشها به صورت زوج و فرد و محاسبه ضریب همبستگی بین دو نیمه با قرار دادن در فرمول اسپیرمن- براون^۲ به کار گرفته شد که ضریب همبستگی معادل ۹۳ درصد به دست آمد و ضریب اعتبار کل آزمون برابر ۰/۹۶ محاسبه شد.

در سطح استنباطی برای آزمون سؤالات تحقیق از آزمون رتبه‌ای کندال^۳ که یک آزمون غیر پارامتریک^۴ است، استفاده گردید.

نتایج آماری تحقیق

* آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «گزینش علمی دانشجویان دبیری» تفاوت وجود دارد؟

گروه نمونه	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	جمع سطری
مسئولان	—	۱	۱۳	۱۱	۲۵
	—	۰/۴	۰/۵۲	۰/۴۴	۱۵/۹
دبیران	۱	۱۷	۷۹	۳۵	۱۳۲
	۰/۸	۱۲/۹	۵۵/۸	۲۶/۵	۸۴/۱
جمع ستونی	۱	۱۸	۹۲	۴۶	۱۵۷
	۰/۶	۱۱/۵	۵۸/۶	۲۹/۳	۱۰۰

با توجه به اطلاعات جدول فوق، در آزمون کندال مقدار معنی دار بودن آزمون $p=۰/۰۵$ می باشد که در سطح $p=۰/۰۵$ عدم توافق در نظرات را تأیید می کند. بنابراین در مورد سؤال فوق می توان نتیجه گرفت که بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه گزینش علمی دانشجویان دبیری تفاوت معناداری وجود دارد.

* آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «گزینش اخلاقی دانشجویان دبیری» تفاوت وجود دارد.

گروه نمونه	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	جمع سطری
مسئولان	—	۳	۲۳	۴	۳۰
	—	۱۰/۰	۷۶/۷	۱۳/۳	۱۸/۳
		۸/۶	۲۱/۷	۳۲/۳	
دبیران	۱۱	۳۲	۸۳	۸	۱۳۴
	۸/۲	۲۳/۹	۶۱/۹	۶/۰	۸۱/۷
	۱۰۰/۰	۹۱/۴	۷۸/۶	۶۶/۷	
جمع ستونی	۱۱	۳۵	۱۰۶	۱۲	۱۶۴
	۶/۷	۲۱/۳	۶۴/۶	۷/۳	۱۰۰/۰

با توجه به داده‌های جدول قبل، در آزمون کندال مقدار معنی دار بودن آزمون $p=0/05$ می‌باشد که در سطح $p=0/05$ عدم توافق در نظرات را نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه گزینش اخلاقی دانشجویان دبیری تفاوت معناداری وجود دارد.

* آیا بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه «آموزش دروس تربیتی دوره تربیت دبیر» تفاوت وجود دارد؟

گروه نمونه	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	جمع سطری
مسئولان	—	۱۴	۱۳	۱	۲۸
	—	۵۰	۴۶/۴	۳/۶	۱۷/۹
دبیران	۷	۶۸	۴۶	۷	۱۲۸
	۵/۵	۵۳/۱	۳۵/۹	۵/۵	۸۲/۱
	۱۰۰	۸۲/۹	۷۸	۸۷/۵	
جمع ستونی	۷	۸۲	۵۹	۸	۱۵۶
	۴/۵	۵۲/۶	۳۷/۸	۵/۱	۱۰۰

جدول بالا نشان می‌دهد که طبق آزمون کندال مقدار معنی دار بودن آزمون سطح $P=0/05$ توافق نظرات را نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین نظر مسئولان و دبیران در زمینه آموزش دروس تربیتی دوره تربیت دبیر توافق معناداری وجود دارد.

* آیا بین نظر مسؤولان و دبیران در زمینه «استخدام لیسانسیه‌های آزاد جهت حرفه دبیری» تفاوت وجود دارد؟

گروه نمونه	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	جمع سطری
مسؤولان	۱	۱۸	۱۰	—	۲۹
	۳/۴	۶۲/۱	۳۴/۵	—	۱۷/۲
دبیران	۶	۶۳	۶۷	۴	۱۴۰
	۴/۲	۴۵	۴۷/۹	۲/۹	۸۲/۸
جمع ستونی	۷	۸۱	۷۷	۴	۱۶۹
	۴/۱	۴۷/۹	۴۵/۶	۲/۴	۱۰۰

داده‌های جدول فوق نشان‌دهنده این است که طبق آزمون کندال مقدار معنی‌دار بودن آزمون در سطح $p=0/05$ توافق نظرات را نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین نظر مسؤولان و دبیران در زمینه استخدام لیسانسیه‌های آزاد برای حرفه دبیری توافق معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به سؤالات اساسی تحقیق و آزمون انجام شده، مهمترین نتایج برای هر یک از سؤالات بدین قرار می‌باشد:

- در زمینه‌گزینش علمی دانشجویان دبیری بین نظر مسؤولان و دبیران تفاوت معنی‌داری وجود داشته است و مسؤولان تأکید بیشتری بر شایستگی علمی داوطلبان داشته‌اند. ۸۶/۲ درصد از مسؤولان و ۷۱/۷ درصد دبیران اعتقاد دارند، گزینش علمی باید به صورت کتبی و مصاحبه هر دو، انجام پذیرد. همچنین ارزیابی شایستگی علمی معلم را در فاصله زمانی ۳ سال لازم دانسته‌اند.

- در رابطه با گزینش اخلاقی دانشجویان دبیری نیز بین نظر مسؤولان و دبیران تفاوت

وجود داشته است. ۹۶/۶ درصد مسؤولان و ۸۲/۵ درصد دبیران اعتقاد دارند که در گزینش اخلاقی ملاک باید زمان حال و وضعیت فعلی متقاضیان باشد.

- در زمینه دروس تخصصی دوره تربیت دبیر بین نظر مسؤولان و دبیران تفاوتی وجود نداشت و ۲۳/۴ درصد مسؤولان و ۲۹/۵ درصد دبیران محتوای دروس اختصاصی تربیت دبیر را در سطح زیاد و بسیار زیاد منطبق با دانش روز می دانند. ۶۰ درصد مسؤولان و ۴۱/۷ درصد دبیران این انطباق را در سطح متوسط دانسته اند.

بیشتر مسؤولان و دبیران، بررسی و تجزیه و تحلیل کتابهای درسی دوره متوسطه را برای دانشجویان دبیری به عنوان واحدهای درسی لازم دانسته اند. همچنین با توأم سازی آموزش تخصصی و پژوهشی برای دانشجویان دبیری اعلام موافقت نموده اند.

- در زمینه آموزش دروس تربیتی نیز بین نظرات مسؤولان و دبیران تفاوتی به دست نیامده است. ۳۶/۷ درصد مسؤولان و ۵۰ درصد دبیران، تعداد واحدهای تربیتی را در سطح متوسط دانسته اند و در مجموع طبق نظر مسؤولان و دبیران محتوای دروس تربیتی در سطح متوسط ابراز گردید.

تناسب محتوای دروس تربیتی دوره های تربیت دبیر در سطح متوسط ذکر شده و ۹۳/۱ درصد مسؤولان و ۸۱/۳ درصد دبیران بر حضور استادان متخصص هر رشته در ساعات کار عملی تأکید کرده اند، زیرا نظارت این استادان بر تدریس دانشجو را واجب می دانند.

- در زمینه استخدام فارغ التحصیلان غیردبیری جهت احراز حرفه دبیری بین نظر مسؤولان و دبیران تفاوتی وجود نداشته و در این مورد فقط ۶/۳ درصد مسؤولان و ۱۲/۸ درصد دبیران در سطح زیاد و بسیار زیاد با استخدام فارغ التحصیلان غیردبیری به عنوان دبیر موافقت نموده اند.

بیشتر مسؤولان و دبیران معتقدند که فارغ التحصیلان رشته های غیردبیری از مهارت لازم در امر تدریس برخوردار نیستند و نیاز به آموزشهای گسترده در زمینه فنون کلاس داری دارند.

- درباره چگونگی ارتباط بین دانشگاه و آموزش و پرورش نیز بین نظر مسؤولان و دبیران

توافق وجود داشته است. ۹۶/۷ درصد مسؤلان و ۹۴/۲ درصد دبیران معتقدند که ارتباط دانشگاه و آموزش و پرورش در کیفیت تربیت دبیر مؤثر است. در ضمن ایجاد شورایی مرکب از مسؤلان آموزش متوسطه و استادان، تربیت دبیر را در حد زیاد و بسیار زیاد لازم دانسته‌اند.

- در زمینه افزایش امکانات دبیران و تأثیر آن بر جذب نیروهای مستعد تفاوتی بین نظر مسؤلان و دبیران وجود نداشته است. ایشان کاهش طول خدمت دبیران، شرکت دبیران در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیریهای آموزش و پرورش و ایجاد دوره‌هایی که به اخذ مدرک تحصیلی بالاتر منجر می‌گردد در جذب نیروهای مستعد مؤثر می‌دانند.

در زمینه نگرش نسبت به حرفه دبیری و منزلت اجتماعی دبیر، بین نظر دبیران و مسؤلان تفاوت وجود داشته است. در این مورد فقط ۲۰ درصد مسؤلان و ۱۶/۴ درصد دبیران اعتقاد دارند که حرفه دبیری در سطح زیاد و بسیار زیاد در جامعه مهم تلقی می‌گردد و حرمت اجتماعی دبیران را ۲۰/۶ درصد مسؤلان و ۱۷/۳ درصد دبیران در سطح زیاد و بسیار زیاد ذکر کرده‌اند. فقط ۳۳/۳ درصد مسؤلان و ۲۴/۶ درصد دبیران، رشته دبیری را به دیگران توصیه می‌کنند.

۵۸/۶ درصد مسؤلان و ۴۷/۱ درصد دبیران اعتراف کرده‌اند که در صورت پیشنهاد شغلی دیگر با مزایای بیشتر، به احتمال زیاد و بسیار زیاد حاضر به تغییر شغل هستند.

تفاوت بین نظر دبیران زن و مرد درباره هر یک از موارد فوق نیز به بوته آزمون گذارده شده و نتایج آزمون نشان داد که در مورد گزینش علمی دانشجویان دبیری زن و مرد تفاوت وجود دارد.

قابل ذکر است که در مورد نظرات دبیران رشته‌های علوم انسانی و علوم پایه در مورد گزینش اخلاقی دانشجویان دبیری بین دبیران دو گروه تفاوت وجود داشته است. در ضمن دروس تربیتی دوره تربیت دبیر از طرف دبیران رشته‌های علوم انسانی بیشتر قابل قبول است. دبیران علوم پایه با استخدام فارغ‌التحصیلان رشته‌های غیر دبیری موافقت بیشتری داشته‌اند، همچنین دبیران علوم انسانی ارتباط دانشگاه و آموزش و پرورش را در حد وسیعتری لازم دانسته‌اند.

پیشنهادها

به طور کلی با توجه به تجارب قبلی پژوهشگر، دستاوردهای تحقیقات قبلی و نتایج تحقیق حاضر به مسؤلان، برنامه‌ریزان و سایر دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی تربیت دبیر و همچنین مسؤلان آموزش و پرورش و سایر برنامه‌ریزان اقتصادی و اجتماعی پیشنهادهایی ارائه می‌شود:

- اولین پیشنهاد به مسؤلان و برنامه‌ریزان این است که در درجه اول، پیش از هر اقدامی، در گزینش دانشجو برای رشته‌های دبیری دقت بیشتری به عمل آورند و در کنار نمره امتحانی، عوامل شخصیتی، اجتماعی، علاقه و نگرش دانشجویان نسبت به این رشته‌ها را نیز در نظر بگیرند تا اولاً افراد باعلاقه وارد رشته‌های دبیری شوند و ثانیاً افراد باصلاحیت و لایق از نظر علمی این رشته‌ها را انتخاب نمایند.

- در نظر گرفتن سابقه تحصیلی دوره متوسطه شرکت‌کنندگان در کنکور سراسری و مصاحبه با آنان جهت تشخیص برترین‌ها می‌تواند اقدام مؤثری در جذب نیروهای مستعد باشد.

- تأکید بر قدرت و توانایی تدریس و قدرت انتقال افراد متقاضی، که این امر نیز ممکن است با مصاحبه فردی تا حدودی روشن شود.

- علاوه بر گزینش اولیه در بدو ورود افراد متقاضی به رشته‌های دبیری، این گزینش از نظر علمی به صورت مستمر ادامه یابد. بنابراین در فاصله‌های هرچند سال یک‌بار، ارزیابی شایستگی معلم لازم است. این ارزیابی در بسیاری از کشورهای پیشرفته انجام می‌گیرد.

- در زمینه محتوای دروس تخصصی تربیت دبیر، پیشنهاد می‌گردد محتوای این دروس همزمان با پیشرفت، تجدیدنظر شود. در ارائه پیش‌نیاز دروس دقت شود به نحوی که در یادگیری بعدی دانشجویان اختلالی به وجود نیاید. تعدادی دروس، به صورت انتخابی و اختیاری در مجموعه دروس پیش‌بینی شود تا به علایق و انگیزه دانشجویان نیز اهمیت داده شود.

- بررسی و تجزیه و تحلیل کتابهای دوره متوسطه به عنوان واحدهای درسی برای هر رشته از تربیت دبیر ضروری است تا دبیران در آینده و هنگام روبه‌رو شدن با شرایط عینی، با مشکل مواجه نگردند.

- توأم سازی آموزش تخصصی و پژوهشی برای دانشجویان دبیری نیز مفید خواهد بود.
 - پیشنهاد می‌گردد، در پایان دوره تربیت دبیر یک ارزشیابی پایانی از دانشجویان به عمل آید و یک گواهینامه معلمی و امثال آن به دانشجویان اعطا گردد تا دانشجویان بر رسالت خویش تأکید بیشتری داشته باشند.

- پیشنهاد می‌شود در زمینه محتوای دروس تربیت دبیر، از نظر حجم و محتوا تجدیدنظر شود. تعداد واحدهای تدریس عملی افزایش یابد و استادان متخصص هر رشته در ساعات کار حضور یابند.

- تأسیس مدارس در جوار دانشکده‌های تربیت دبیر می‌تواند بر کسب مهارت‌های عملی دانشجویان تأثیر زیادی داشته باشد. همچنین در ارتباط آموزش و پرورش با دانشگاه مؤثر باشد.

- قطع نشدن رابطه فارغ‌التحصیلان رشته دبیری با دانشگاه، به منظور تبادل اطلاعات، مشارکت دبیران در همایش‌های علمی جهت رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان می‌تواند در افزایش توان علمی دبیران، سهم بسزایی داشته باشد.

- مسئولان آموزش و پرورش سعی نمایند تا حد امکان از فارغ‌التحصیلان رشته‌های دبیری استفاده نمایند. در صورت استخدام فارغ‌التحصیلان رشته‌های غیر دبیری، نیاز به آموزش گسترده در فنون کلاس‌داری و مسائل تربیتی احساس می‌شود، البته باید به کیفیت دوره‌های تربیت دبیر توجه و دقت شود.

ایجاد شورایی مرکب از مسئولان آموزش و پرورش و دانشگاه به منظور نظارت دقیق بر فعالیتها و برنامه‌های تربیت دبیر عامل مؤثری در بهبود کیفیت تربیت دبیر می‌باشد.
 - ایجاد جاذبه‌های مادی و امکانات رفاهی به خصوص جهت مفید نمودن اوقات فراغت دبیران و همچنین تأمین زندگی مناسب دبیران در زمان بازنشستگی و در صورت امکان کاهش طول دوران خدمت دبیران می‌تواند در جذب نیروهای مستعد مؤثر باشد.

- استفاده از روشهای مؤثر و متفاوت برای ارتقای حرمت و پایگاه اجتماعی معلم، تشویق دانشجویان موفق و معرفی هرچه بیشتر دبیران موفق در رسانه‌های گروهی.

در ارتباط با سایر نتایج تحقیق، مهمترین نظرات مستقیم تعدادی از دبیران و

مسئولان که به صورت باز-پاسخ تهیه شده است بدین قرار می‌باشد:

- دبیر از نظر شخصیت، متعادل و از جهت روحی و روانی از سلامتی کامل برخوردار باشد، برای دستیابی به این امر، در گزینش باید دقت شود.

- تأمین مادی و معنوی معلم، تا محتاج به شغل دوم و سوم و یا اضافه کاری ماهیانه ۴۰-۳۰ ساعت نباشد.

- تربیت دبیر براساس نیاز جامعه برنامه ریزی شود. اگر نیاز به دبیر رشته خاصی احساس نمی شود، هر ساله در این گونه رشته ها دانشجو گزینش نمایند، زیرا این امر هم مخارجی برای دولت در بر دارد و هم پس از پایان تحصیلات و استخدام نکردن آنها، این افراد مجبور هستند به شغل های کاذب و غیر تخصصی روی آورند.

منابع و مأخذ

- آقازاده، احمد. (۱۳۷۲)، آموزش و پرورش تطبیقی، تهران؛ دانشگاه پیام نور.
- ابوحمز، فرهاد. (۱۳۶۷)، مقایسه عملکرد فارغ التحصیلان تربیت معلم با معلمان حق التدریسی مدارس تهران، تهران؛ دانشگاه تهران.
- امینی، مریم. شارما، جاگدیش. (۱۳۵۹)، چگونگی بهبود گزینش داوطلبان تربیت معلم، تهران؛ دانشگاه تهران.
- بست، جان. روش های تحقیق در علوم تربیتی، ترجمه حسن پاشا شریفی و نرگس طالقانی، (۱۳۶۶)، تهران؛ انتشارات رشد.
- تقی پورظهیر، علی. (۱۳۶۹)، اصول و مبانی آموزش و پرورش، تهران؛ دانشگاه پیام نور.
- دلور، علی. (۱۳۷۱)، روش های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران؛ دانشگاه پیام نور.
- دلور، علی. (۱۳۷۲)، آمار در علوم تربیتی و تربیت بدنی، تهران؛ دانشگاه علامه طباطبایی.
- سیگل، سیدنی. آمار غیر پارامتری، ترجمه یوسف کریمی، (۱۳۷۲)، تهران؛ دانشگاه علامه طباطبایی.
- عسگریان، مصطفی. (۱۳۷۳)، الگویی برای تربیت معلم، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت، تهران.

- فرجاد، محمدعلی. (۱۳۷۳)، آموزش و پرورش تطبیقی (جلد ۱ و ۲)، تهران؛ انتشارات رشد.
- کالاهان، جوزف اف؛ کلارک لئونارد اچ. آموزش در دوره متوسطه، ترجمه جواد طهوریان، (۱۳۶۸)، تهران؛ آستان قدس رضوی.
- کومبز، آرتور. رایت. آموزش تخصصی معلمان، ترجمه عبدالرحیم جواهر فروشزاده، (۱۳۷۰)، تهران؛ انتشارات رشد.
- یونسکو. تفکر درباره تحولات آینده آموزش و پرورش، ترجمه محمدعلی امیری، (۱۳۶۹)، تهران؛ انتشارات مدرسه.
- ابوحمز، فرهاد. (۱۳۶۷)، مقایسه عملکرد فارغ التحصیلان تربیت معلم با معلمان حق التدریسی مدارس تهران، تهران؛ دانشگاه تهران.
- Ary, D. Jacob, L.C. Razavieh A. (1990). "Introduction to research in education". Forth Edition, U.S.A Florida.
- Gage. N. L. (1977). The Scientific Bases of the Art of Teaching-Teachers College Press.
- Malkova, Z. A. and Vulfson, B.L. (1988). The Intrnational Yearbook of Education (Secondary Education in the world) Paris.